Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului „Observatoriulu“ in Sibiiu.

BIBLIOTECA CENTRALA

Nr. 76. — Sibiiu, Sambata 20/2 Octobre. — **1880.**

Legi electorali. Activitate, sau Resistentia passiva.

III. Dupace s'a intemplatu misieli'a cea epocala dela Clusiu in Decembre 1865, in anulu urmatoriu, pre candu constitutiunea erá sistata, si resboiulu duplu la usia, inteligenti'a romana din Transilvani'a mai cadiù si in alta cursa. S'a disu adeca: „Permittemu locuitoriloru acestei tieri, cá se participe la actulu incoronarei prin deputatii sei.“ Aci nu vomu uitá, cà diet'a deschisa inca din Juliu 1863 la Sibiiu, nu se dissolvise de locu, pàna tardiu dupa incoronare. Li s'a mai promissu ardeleniloru pe onórea ungurésca si austriaca dualista, cà daca voru merge la diet'a din Pest'a, acolo se voru tractá si inchiaié in buna intielegere si armonia, conditiunile uniunei cu Ungari'a si atributele viitorei autonomii a tierei se voru defini si regulá. Si invetiatii romaniloru, cari de altumentrea sunt nespusu de prepuitori (suspicantes, misstrauisch, argwöhnisch) unii asupra altora, cu mitropolitulu Andreiu in frunte, au datu crediementu orbu promissiuniloru facute in Vien'a, Pest'a, Clusiu. Cea de antaia desamagire li s'a si intemplatu indata cu ocasiunea alegeriloru, cà-ci romanii din coprinsulu Transilvaniei abia au fostu in stare se aléga 15 deputati de ai loru, de si in acésta tiéra nu s'au aplicatu fortia fisica nici omoruri la alegeri, precum se intemplase in Ungari'a in multime de colegii electorali amestecate.

Asia dara deputati ardeleni de nationalitate romanésca in periodulu 1 alu dualismului au participatu in modu activu la lucrarile dietei din Ungari'a, cá si cum in tiér'a loru nici nu s'ar fi auditu vreodata de corpu legislativu, de dieta. Cu ce resultatu? Cu nici-unulu; cà-ci bietii ómeni dupa càteva septemani se si vediura pacaliti infricosiatu, insielati, mintiti, mai apoi batjocoriti, in fine si amerintiati in viéti'a loru, precum s'a intemplatu de ex. cu dn. Elia Macelariu. Urmarea fu, cà unii din acei deputati se luara frumosielu pe langa càte unu ministru, sau unu ministru pe langa ei si ocupara functiuni de ale statului, éra ceilalti amariti in sufletele loru, se intórsera unii dupa altii in patria.

La finea primului periodu parlamentariu dualisticu de trei ani, onor. domnu Elia Macelariu, consiliariu gubern. in pensiune, in calitatea sa cá fostu deputatu, inse si secretariu alu comitetului nationale din anii precedenti, dupa càteva consultatiuni avute cu presiedentele acelui comitetu mitropolitulu Andreiu si cu alti barbati sibiieni, mai toti adherenti la partid'a activitatiei parlamentarie, dupa corespondentie schimbate si cu Blasiulu, fù auctorisatu a convocá pe respunderea sa, conferentia electorala romanésca din tiér'a intréga, la casele sale din Miercurea. Adunarea compusa din vreo 400 de membrii isi tînù siedintiele sale in 7 si 8 Martiu 1869 in ordine fórte buna. Resultatele ei s'au publicatu cu ajutoriulu stenografiloru, in diariele romanesci, s'au si adunatu intr'o colectiune tiparita in forma de carte.*) Despre lucrurile càte s'au intemplatu pe din dosulu culisseloru in aceeasi epoca, ar fi in stare se dea informatiuni exacte si autentice insusi on. dn. E. Macelariu si colegii sei fosti deputati romani transilvani la diet'a din Pest'a. Noi din partea nóstra avemu datori'a se constatamu la loculu acesta, cà convocarea acelei conferentie a fostu inscenata de aici din Sibiiu, unde partid'a activitatiei erá representata cu atàtu mai bine, cu càtu pe atunci inca nu disparuse speranti'a, cà ungurii voru fi ómeni de parola, celu puçinu in càtu au fostu promisu cele doue dominie de ale statului pentru clerulu archidiecesanu, cum si càte 8000 fl. pe anu cá taxa de asecurarea vietiei mitropolitului, in folosulu bisericei gr. orientale romanesci. Cu tóte acestea, din adunarea intréga de 400 numai 4 (patru insi) au votatu pentru asia numit'a activitate, adeca participare activa in corpulu legislativu alu Ungariei. Asia dara adunarea convocata la Miercurea de càtra barbati activi dela Sibiiu, au adoptatu aprópe in unanimitate politic'a resistentiei passive. Se póte cà ne vomu mai intórce la lucrarile acelei conferentie.

*) Acte si date despre conferenti'a romana nationale din Transilvani'a, tînuta in 7 si 8 Martiu 1869 in opidulu Miercurea. Pest'a 1870. Formatu 8-vo micu, 162 pagine. Cu spesele lui Alexandru Hormuzache.

Pentru periodulu 1 dualisticu (1866—9) fusesera alesi 15 deputati romani din tóta Transilvani'a; din 75 numai 15, intru o epoca, pre candu nu ne va convinge nimeni, cà ar fi existatu partida organisata a resistentiei passive, si pre candu gubernulu inca nu incepuse a face pressiune seriósa asupra alegatoriloru romani. In acelasiu periodu din Ungari'a cu Banatulu, s'au fostu alesu, de nu ne insielamu, vreo 26 deputati de nationalitate romanésca; éra alegerea altora fusese inpedecata prin batai si omoruri barbare. Este bine se ne insemnamu acestea cifre, pre candu ni se va pune intrebarea, cà daca numerulu deputatiloru romani din Transilvani'a a scadiutu successive in alte 4 periode pàna la unulu, in urmarea politicei passive, pentru-ce a scapatatu si in Ungari'a, pe langa legea electorala de acolo, dela 26 la 9 si chiaru acesti noue insi in maioritatea loru, de partid'a ministeriului actuale.

In a. 1871 se inscenasera cunoscutele comedii demonstrative nu numai in favórea politicei de activitate, ci si in spiritu ungurescu si cá votu de incredere pentru ministeriu. In anulu 1872 trebuea se se faca alegeri pentru altu periodu parlamentariu. Erá lucru prea firescu, cá cu acea ocasiune se fia intrebati si romanii din nou despre vointi'a loru, prin urmare se se convóce alta conferentia electorala. Amicii resistentiei passive aveau votulu din a. 1869 si se grupau pe langa acela. Agitatiunile pentru activitate le pornise partid'a contraria, care spre acelu scopu fundase mai tardiu si unu alu doilea diariu de partida „Patri'a“ in B.-Pest'a. Era deci in interessulu acesteia, cá se convóce ea insasi conferenti'a electorale ori-cum 'iar fi placutu; se parea inse cà erá farmecata, cá se nu se póta miscá din locu, pàna ce abia in dilele din urma inprovisà o alta conferentia la Alb'a-Juli'a, pre candu se si incepusera alegerile in tóta tiér'a. Adeverata satira de actiune politica. Inse chiaru si acea conferentia se declarà din nou si érasi aprópe in unanimitate, pentru resistenti'a passiva, care inse in multe locuri nu mai fu observata, din causa prea simpla, cà votulu conferentiei au ajunsu cá colind'a dupa serbatori, si intardiarea servi la multi de bunu pretestu intr'o

Foisiór'a „Observatoriului“.

Industri'a de casa a femeiloru romane.

Acea industria de casa a femeiloru nóstre difere fórte multu, dupa tieri si tînuturi in care traiesce poporulu nostru.

In proiectulu comissiunei, adoptatu intregu atàtu de càtra comitetu, càtu si de càtra adunarea generala din Turd'a, asia precum se vede elu publicatu si in Nr. 65 alu „Observatoriului“, la loculu III vine industri'a, éra in subdivisiunea acestuia sub punctulu 7 este prevediuta industri'a nationala de casa. Acésta érasi sufere a dou'a subdivisiune: a) industri'a de casa a barbatiloru, incepéndu chiaru dela cladirea simplei sale locuintie, de lemnu, de pétra séu caramida, de gardu duplu implutu la mijlocu cu lutu, pàna la cele mai usitate unelte economice, aratru, caru, furca, grebla, inblacii etc; b) industri'a de casa a femeiloru. Fia-care din acestea ramuri de activitate merita si trebue se fia tractata separatu. Noi ací ne vomu ocupá asta-data numai de industri'a si de activitatea femeiei romane, si acésta inca numai avendu inaintea ochiloru acelea parti si tînuturi ale Transilvaniei, pe care credemu cà le cunóscemu ceva mai bine de càtu pe altele, éra acelea se afla pe teritóriele dintre Somesiulu-rece si Ariesiu (Aurariu), dintre Murasiu si Oltu, cum si din Turnulu-rosiu pàna spre passulu Buzeu, éra de vale pàna la Deva. Dara si asia marginindu-ne, este preste potintia a dá o icóna viia si generala despre industri'a femeiloru romane, cá se o poti aplicá la tóte tînuturile. Preste acésta ne cauta se distingemu intre aceeasi femeia cá económa, si cá professionista, industriaria, meseriasia, artista. Cá económa, femei'a romana lucrédia in casa, la léganu, la vétra, la focu, la crint'a de casiu, la frementatu, in camara, in celariu, éra afara in gradin'a de legume si de flori, in canepiste si inaria, la sapatu de papusioiu, la strinsu de fênu, la seceratu, la scosu de cartofi, de alte legume si verdetiuri, spre ale avea pe érna, in fine la culesu de vii. Cá professionista, femei'a nóstra petrece mai multu numai in casa, de inaintea casei pe prisma séu pe o banca (lavitia) si celu multu dinaintea portiei cu càte o vecina, inse totudeauna cu lucrulu in mana.

Sasii nostrii au unu proverbu: „Arbeitsam wie eine Walachin, aber mit wenig Vortheil= muncitoriu (laboriosu) cá o romana, dara cu puçinu folosu.“ Este cunoscutu, cà in comunele rurali amestecate sasii si romanii locuescu de regula cu totulu separati unii de altii; de aici vine, cà si femeile loru au fórte puçinu a face unele cu altele. Dara si ocupatiunile loru femeiesci diferu in multe privintie, ceea ce póte se observe ori-ce strainu, indata-ce va examiná, fia si numai portulu, inbracamintea femeiei sasesci si o va compará cu a femeiei romanesci. Portulu sasescu póte se fia bogatu, dara nu cere nici atàta varietate, nici atàta cusetura, si o parte mare din tieseturile necessarie este cumparata dela negutiatori. Femei'a sasésca tórce mai multu cu rót'a, cóse relative mai puçinu de càtu romanc'a, siede mai totu in casa. Femei'a romana tîne furc'a de torsu mai multu in bràu, ese torcéndu se'si caute vitieii si purceii, séu si la campu, daca duce barbatului de mancare. Atunci sasulu vediendu-o, i se pare cà romanc'a nu are sporiu la lucru.

Este vorb'a cá se representamu in espositiunea nóstra si industri'a de casa a femeiei. Din partea nóstra dorimu ferbinte, cá tocm'a industri'a de casa a femeiloru nóstre de tóte classele, dela saténa pàna la cea din palatu, se fia representata per eminentiam.

Nu vomu intrebá, cum voiescu se se produca cocónele si damele nóstre cu manufacturi, cu lucruri de manile proprii; sciu dd-loru multu mai bine ce au se faca si cum au se se presente in marea concurentia a toturoru femeiloru. Noi vomu apucá cercetarile nóstre dela classele rurali ale poporului, si vomu intrá mai àntaiu in cas'a unei familii satene din comitatulu Albei inferióre, dintre Ternavi si Murasiu, adeca pe unde domnise iobagi'a pàna in a. 1848, pe candu se aflau in viétia parintii acestei familii. Cas'a este totu cea parintésca si noi amu fostu in trens'a mai pe urma inainte cu 14 de ani. De atunci economulu de acum a mai adaosu o camara la casa, a facutu siura noua si a pusu ceva pomi in gradin'a dela fundulu ei.

Macsimu alu nostru este aprópe la 50, éra Marin'a femei'a lui nu póte se aiba de càtu 40 de ani. Fetioru-seu celu mai mare se afla acasa la economia, alaturea cu tata-seu, unulu mai micu, cá de 15 ani invétia la unu gimnasiu. In momentulu intrarei nóstre in cas'a de inainte, o fetisióra cá de 16 ani fugí afara si se facù nevediuta. Mai apoi in decursulu convorbirei nóstre cu Macsimu audiramu batendu in camara la resboiu. Acuma pricepuramu pentru-ce se facuse acea camarutia destulu de luminósa. Este fetisióra de maritatu la casa, se cere tiesetura multa, si in acea comuna inca totu mai trece de rusine, cá o mama se'si marite pe fiica-sa cu pensarii cumparate dela Sibiiu ori din Alb'a-Juli'a. La unu semnu datu de tatalu familiei, se departà si soçi'a sa; inse numai pentru-cá preste vreo ½ óra se se intórca cu o pensatura alba cu vergi rosii, cu care asternù més'a, dupa aceea ne puse inainte càteva óua ferte, casiu dulce cu urda, ceva slanina afumata de grasunu si lànga ea cépa tinera, cà eramu in lun'a lui Maiu.

Pàna se reintre Marin'a, cu ai carei parinti inca fusesem cunoscutu, eu aruncaiu ochii prin casa. Susu pe cei doi pareti mai lungi erau intiepenite asia numitele doue culmi, adeca prajine, coperite totu numai cu pensarii si anume: fetie albe de perina, tiesute cu arniciu rosiu, fetie de mésa mai totu invergate, covóra de làna, stergarie, merindari (adeca ce se dice la orasie serviette) si alte tieseturi, alu caroru scopu eu nu'lu cunosceamu. Se vedu si càteva catrintie (fote, pestelce) prea frumóse, inpaturate, alaturea brâne si ceva panura (dimia) alba, desagi, traisti. In ceilalti doi pareti sunt batute cuiere, incarcate cu castróne (blide), farfurii (talere), mai multe cáne, mai tóte de forma antica, smaltiate si cu diverse figuri si flori curióse. Sub

epoca, candu acum coruptiunea cu bani si alte favoruri isi serbá si in Transilvani'a bachanaliile sale.

In acelea dile se aflà unu barbatu dintre amicii cei mai ferbinti ai uniunei si totuodata ai activitatiei parlamentarie, care se convinse in fine, cà legea electorala din Transilvani'a, egoista, nedrépta si asupritóre cum este, vétama de mórte amorulu propriu alu natiunei romanesci, si ii dà dreptu se se abtîna dela alegeri; o luà deci sub scalpelulu ageru alu criticei sale si intr'unu memorialu de 1 cóla intréga tiparita cu litere merunte, despicandu legea in partile sale, aratà cu cifre autentice in mana si multu mai exactu decàtu o facusera inaintea densului amicii politicei de resistentia passiva, cà legea electorala din Transilvani'a este o adeverata satira a toturoru legiloru electorali, nisce §§-i insirati acilea pentru ochii lumei din afara, ce nu cunósce misieliile din acésta tiéra. Acelu memorialu, unu adeveratu documentu istoricu, alu carui auctoru este on. domnu consiliariu Josifu Hossu, fu inpartitu in sute de exemplarie la membrii gubernului si ai caseloru legislative, cu scopu firesce, cá se'i induplece a luá acea lege nevoiésia la o revisiune radicala, sau adeca dupa ce fusese proclamata uniunea (proprie fusiunea), se introduca si in Transilvani'a legea electorala din Ungari'a, sau incai se o mai apropie de acésta, pentru-cá asia, politicii resistentiei passive se fia desarmati, lipsiti de unulu din argumentele cele mai tari ale loru.

Sciti ce respunsuri s'au datu din partea ungurésca la acelu memorialu? Acelea se potu resumá camu asia: „Hossu si toti romanii din Transilvani'a au tóta dreptatea, candu dicu, cà legea loru electorala inprovisata la 1848 este fórte egoista; favorabila aristocratiei magiare, burgesiei magiare, secuiloru magiari; noi inse asia voimu si asia trebue se fia; poterea este in man'a nóstra, si nu noi vomu fi acei tradatori ai sangelui nostru, cá se lasamu pe magiari si pe secui in prad'a maioritatiei romanesci. Daca romaniloru nu le place asia, faca-se magiari, sau — éca, lumea e larga si tiér'a romanésca aprópe.“ Curatu a disu si br. Gabr. Kemény lui Josifu Hossu, cà considerationi politice mai inalte nu sufere cá romaniloru se se faca dreptate. (Vedi diariele „Magyar Politika“ Nr. 176 si „Reform“ Nr. 212 din a. 1872).

La memorialulu dlui Hossu vomu reveni.

Matiti'a slavaciloru din Ungari'a.

Adeca societate pentru literatur'a si cultur'a poporului slavacu.

Pre candu se desfiintiasera cele doue gimnasie slavace (tautiesci, totiesci), s'a desfiintiatu si acea societate literaria a poporului slavacu. In unulu din Nrii precedenti noi amu aratatu pe scurtu, din ce i s'a trasu mórtea acelui institutu frumosu de cultura: dela spioni, denuntianti renegati din sangele loru. Este prea interessantu a sci, ce s'au alesu din averea frumósa a „Matitiei“ slavace. Informatiunea o avemu, nu din isvoru slavacu, ci dela „Pesti Naplo“, care uresce din totu sufletulu pe slavaci, buna-óra cá si pe romani. Éta ce ne spune acelu diariu in Nr. seu din 25 Sept. Capitalulu considerabile (nu se arata in cifre càtu) a fostu confiscatu, si astadi nici nu se mai scie unde se afla. Nesce case mari, proprietate a societatiei, stau de atàti ani desierte, in càtu s'au incuibatu liliacii in ele. Colectiunea numismatica destulu de mare, s'a furatu, fàra a i se mai dá de urma. Alta colectiune ethnologica, de vestmente, de porturi vechi si moderne nationali, coperita de pulbere, au devenitu mancare moliiloru. Aceeasi e si sórtea bibliotecei, care devine nutretiu cariloru.

Ministeriulu denumise unu individu cu plata de 600 fl. pe anu, carui i s'a comisu ingrijirea de averea „Matitiei“, se intielege, in folosulu statului; dn. comissariu trage regulatu plat'a pe anu, lasa inse cá din averea confiscata se se aléga pulbere si cenusia.

Óre intrigele pornite aici de patru luni incóce, din chiaru-seninu, via Kolozsvár, in contra Asociatiunei transilvane, sub preteste de nimicu, ce altu scopu ar potea se aiba??

Revista politica.

Sibiiu, 1 Octobre st. n. 1880.

O scire, care pàna in momentele acestea n'au fostu desmintita, afirmà cà indata dupa terminarea sessiunei delegatiuniloru din tómn'a acésta, actualulu ministru comunu de resbelu, generalulu Byland-Reidt va dimissioná. Caus'a oficiala a dimissionarei se dice a fi, seriósele diferentie de pareri, ce aru fi esistandu intre ministrulu de resbelu si intre presiedintele inaltei curti de conturi principele A. Auersperg, care nu voiesce se ratifice nejustificabilele revirimente intemplate in bugetulu acelui ministeriu.

Acésta séu vre-unu altfeliu de pretecstu fictivu va fi intrebuintiatu, pentru de a mascá adeveratele cause ale dimissionarei ministrului de resbelu. Adeverat'a causa inse este, cà in urm'a celoru petrecute cu ocasiunea manevreloru celoru mari din Galiti'a, positiunea d. generalu Byland-Reidt a fostu compromissa intr'unu gradu asia de mare, in càtu nu se va mai potea tînea la ministeriu. Se póte inse, cà si considerationi ce stau in legatura cu politic'a esterna a monarchiei, pretindu inlocuirea actualelui ministru de resbelu prin o persóna mai puçinu usata, mai poporala si mai energica.

Apropiandu-se campani'a de érna in senatulu imperialu din Vien'a, comitele Taaffe contandu cu multa sigurantia pe devotamentulu poloniloru si pe ajutoriulu boemiloru moderati, isi dà tóta silinti'a, de a infiintiá si organisá o partida de mijlocu séu de centru, care avendu maioritatea parlamentara, se fia in stare a continuá oper'a decentralisarei administrative si a egalei indreptatiri a nationalitatiloru negermane din Austri'a. Cea mai mare greutate pe care o intimpina acésta incercare a comitelui Taaffe este: opositiunea boemiloru de a incuviintiá si a sustînea in modu solidariu politic'a de espansiune a monarchiei, inaugurata prin ocuparea Bosniei si a Hertiegovinei. In timpu ce polonii se inpaca fàra nici o greutate cu acea politica de espansiune indreptata in contra Turciei si a Russiei, boemii o combatu si pretindu, cá gubernulu austriacu se nu se amestece in afaceri interne ale stateloru vecine, se nu se incurce in aventurele unui crancenu resbelu orientalu, ci se isi védia de lucru la elu acasa, unde este fórte multu de reparatu si de organisatu. Pretensiunea boemiloru este fórte legitima si fórte rationata, dara din nefericire alianti'a Austriei cu Germani'a pretinde dela monarchi'a austro-ungara tocmai actiunea, éra nu neutralitatea fatia cu cestiunea orientala. Boemii deci au a se luptá cu tendintiele politice ale principelui de Bismark, care fàra indoiéla, cà va scí ce are se faca, pentru cá se infranga opositiunea boemiloru. O singura schimbare pe fotoilurile ministeriale din Vien'a, si nemtii centralisti érasi voru potea ajunge la domnia, daca boemii nu voru face concessiunile ce li se ceru cu privire la politic'a esterna.

Vedemu deci, cà Austtri'a inpartita in doue, gratia aliantiei sale cu Prusso-Germani'a, se vede necessitata a urmá in afara o politica, ce este combatuta de aprópe maioritatea ambeloru sale parlamente dualistice, si care este in cea mai flagranta contradicere cu opiniunea publica a popóraloru ei. Cà resultatele unei astfeliu de politice de contraste nu potu fi favorabile nici popóraloru singuratice si nici intregului cá statu, n'are lipsa de a mai fi demonstratu, fiindu unu lucru destulu de claru si esperimentatu de repetite-ori. Gubernulu austriacu se vede cà au uitatu dejá de durerósele lectiuni si enormulu pretiu, cu care si-a platitu amesteculu seu in afacerile esterne si interne ale Italiei, ale Danemarcei si acuma in fine ale Turciei. A vrea binele si a face contrariulu, este fatal'a caracteristica a politicei austro-ungare, incepéndu cu deosebire dela 1848 incóce.

Candu se va schimbá óre acésta politica ruinatóre si desastrósa, care se lasa a fi condusa de interesse straine si ostile monarchiei, éra nu de adeveratele trebuintie si conditiuni de esistentia ale popóraloru, din care este compusa? Póte atunci, candu va fi prea tardiu, cá si acuma pentru Turci'a de astadi, careia Europ'a representata prin flot'a colectiva voiesce se'i dictedie testamentulu, mai inainte de a isi fi datu ultim'a resuflare.

In cestiunea limbei romanesci.

(Respunsulu Romaniloru Selageni datu unui agitatoru.)*)

Noi romanii din Selagiu si mai cu séma parintii, ai caroru fiii frecuentédia gimnasiulu din Simleu, dorimu prin acestea a respunde acelui erou cruciatu si de confessiune reformatu, care in Nr. 204 alu fóiei „Függetlenség“ pune mai multe intrebari corpului professorale dela gimnasiulu din Simleu din simpla causa, cà in acelu gimnasiu se propune si limb'a romana. Acésta o facemu cu atàtu mai virtosu, fiindu cà si insasi redactiunea acelui diariu e curiósa de respunsu.

Limb'a romana — séu daca i mai place intrebatoriului — limb'a valacha, se propune in scol'a magiara a orasiului Simleu pre bas'a acelui dreptu, pe care-lu dà:

1. Legea despre nationalitati si cea sunatoria despre instructiunea poporale, care obliga pe regimu se infiintiedie si se sustiena cathedre pentru limb'a si literatur'a diferiteloru nationalitati, atàtu in institutele de invetiementu medie, càtu si in cele superiori.

2. Limb'a romana se propune in virtute'a dreptului castigatu de càtra romanimea selagiana atunci, candu a contribuitu la fondulu gimnasiului din Simleu 10—14,000 fl. v. a. cu care suma aplicarea a doi professori romani la acelu gimnasiu, precum si salarisarea loru nu numai s'a asecuratu, ci in trecutu s'a si indeplinitu. E dreptu, cà mai multu ne folosia, daca noi ne depuneamu banii pre langa atare documentu, cu care, neinplinindu-se conditiunile, i-amu fi potutu reclamá, de càtu asecurarea cavalerésca de fratietate si egalitate. La acésta convingere ne-au adusu intrebarile de mai susu, precum si starea actuala a trebiloru gimna-

*) Acestu respunsu a fostu publicatu in diariulu ungurescu „Magyar Állam“ Nr. 185—6161 din 15 Augustu a. c.

---

acelea cuiere cam càtra mésa, càteva icóne sacre, totu cam de form'a celoru dela monastirea Nicul'a.

Pe patulu din fruntea casei numeraiu optu perini puse un'a preste alt'a, coperite cu unu covoru de lana, inse asia, cá se li se védia la ambele capetàie fundurile rosii. Intr'unu altu patcelu pusu mai dupa usia, erau numai doue perini albe si preste elu aruncatu unu linceolu.*)

Mi-ar fi placutu se intru si in camer'a cea noua; am observatu inse cà Marinei nu'i convenia se védia unu strainu pe fiic'a-sa in ocupatiunile ei, de aceea ne si retraseramu in casa. Eu siedeamu pe o lada mare, lànga care erá alt'a mai mica. Sciamu cà bietii sateni tînu totu ce au mai bunu in ladi de acelea, dara nu sciam cum se me iau cu frumosielulu pe lànga bun'a Marina, cá se deschida puçintelu acelea ladi.

— Ci ia deschide-le nevasta, cà domnii estia sunt de ai nostrii si ce mai scii, oru se puna vreodata o vorba buna pentru scolariulu nostru, dise barbatulu sociei sale.

„Vai dragutiulu mamei Augustinu, cà doru'mi mai este de elu,“ si atunci luandu ea chiaile, deschise. Ce se vedi! Lad'a cea mare erá plina numai cu pensaria, camesi barbatesci si femeiesci, maneci largi cu fodori, chindisite tóte cu arniciu rosiu, apoi bratiarie séu asia numite ciupage, multu mai late de càtu pe airea, invelitórie (stergare de capu), stergarie de mana, stergare de nasu, care se portau mai inainte la chiautórea camesiei, tóte acestea din pensa de fuioru, inalbita fórte bine; mai scóse si càteva pensaturi de mésa, albe si vergate, cum si merindari de pusu in traista si in desagi, in fine lepedee din pensa mai grósa, mai multe albituri, pe care n'am lasatu se le mai desfaca; éra tocma pe fundulu ladiei se vediura siese valuri (trombe le dicu pe airea) pensa de fuioru curatu, urdial'a si batetur'a. „Ce mai pensa, 20 de ani se o porti,“ diseiu eu. — „Ba nu prea domnule, cà barbatii nostrii, ori-càtu se facemu camesile de largi, le rupu fórte tare la lucrulu campului si érn'a la padure.“ — Pensa de bumbacu ai? „Am domnule, cu batetura de bumbacu, dara aceea e numai pentru noi femeile.“ — In lad'a cea mai mica, erau tieseturi mai multu de lana, unu valu de panura alba (postavu pe slaver.), 3 valuri pensa mai grósa de canepa, cum se dice, din pàcisiele si càlti, inse si de càlti si buci, adeca pensa de saci.

Sora Marino! n'ai vinde càte ceva din atàta pensaria?

Nici vorba domnule, abia m'ajungu cu càta am, cà suntemu cinci ai nostrii si cu servitoriulu dela vite siese; ér' lad'a Corneliei mele cu ce se o implu?

Lad'a Corneliei? Marin'a e scurta la vorba; dara o am priceputu. Are tóta dreptatea bun'a mamuca, se adune mereu pentru Corneli'a ei.

„Nici de pomana n'ai dá Marino?“

Cum nu domnule, la càte o femeia saraca si neputintiósa, la càte o féta remasa de parinti, dau pentru sufletulu mamei si alu mamei bune, cà dela ele imi remasese multa pensaria, din care totu mai am.

Marina Marina, eu sciu in Sibiiu o femeia saraca cu diece mii de fetiori si fete.

„Ce o fi aceea domnule?“

„Barbatu-teu scie puçina carte, dara se intrebe pe parintele Sofronie si pe dn. notariu, cà'i voru spune.“

In chiliór'a paralella cu cas'a mare, erá numai unu patu, o mésa si lavitia, dara de cuiele batute in pareti se vedu acatiate mai totu haine de érna, sumane, ce se dicu si tiundre, si zechi, cióreci (itiari), ciorapi, (le dicu in Bucov. si caltiuni, in Munt. sialvari) din panura séu inpletiti, manusi de érna, caciule de óie, asia numita gluga alba, de care se mai pórta numai ici colea, cojóce si peptare albe din pei de óie, cusute tóte pe dinainte si la clinuri cu flori si figuri diferite, in fine si o bunda mare din pei prea puçinu argasite. Mai erau si unele obiecte cumparate dela orasiu, cum pelarii, sierparie late de piele, cu catarami, unu minténu femeiescu din portulu vechiu s. a.; dara acestea nu facu parte din industri'a de casa a romaniloru si anume nu din cea femeiésca.

*) Ardelenesce lepedeu (ung. lepedö), muntenesce-turcesce cearsiafu.

siali. Invetiatur'a inse, ce o potu luá din acésta inpregiurare toti romanii in genere, éra Selagienii in specie, valorédia in totudeauna acele 10—14,000 fl. v. a.

Limb'a romana se invétia in gimnasiulu din Simleu din acelu motivu, din care s'a indatinatu fiacare omu cultu si cu caracteru in secolulu alu XIX-lea a-si invetiá limb'a sa materna. Nu potemu crede, cà chiámarea gimnasiului din Simleu ar fi se crésca renegati fàra cultura si caracteru, cari sciu se turbure ap'a si apoi se pescuésca in tulbure. Altcum nu ar stricá, se se propuna limb'a romana si din acelu punctu de vedere, cá judii fiitori se nu fia siliti a intrebuintiá de interpreti pre pazitorii carcerului atunci, candu aducu sentintia preste viétia si avere. Insemnamu si aceea, cumcà nici orasiulu Simleu nici giurulu lui nu e locuitu esclusivu de magiari, ci romanimea din Selagiu face $^3/_5$ parti ale conlocuitoriloru, éra in orasiulu Simleu sunt preste 800 suflete curatu romane, precum se constata prin datele statistice referitóre la misicarea poporatiunei.

Joanu Degariu e preparandu absolutu si deplinu cualificatu si asia nu in calitate de cantoru propaga — oltuesce — in limb'a romana patriotismulu magiaru in invetiacei. Dorere! inse dela statu nu are nici o solutiune, ba nici din acelea 14,000 fl. v. a. ce amu contribuitu noi, nu i da nime nimica. Aci mai insemnamu si aceea, cumcà noi patriotismulu nostru romanu tocmai asia de bunu ni-lu tînemu, precum si-lu tîne fiesce-care pre alu seu, dá, cà-ci acesta ne a facutu se suferimu in trecutu, cu patientia tóte neindreptatirile, totu acesta ne face si de presinte a suferi inproscaturile aceloru individi, cari imitédia pre leulu ragnitoriu.

Pentru a arátá, cumcà in Ungari'a cea estinsa esista orasie si mai esclusivu magiare de càtu Simleulu, in cari astfeliu cutédia a batjocorí simtiulu propriu alu natiunei, si pentru a mai mangaiá in càtu-va pe civele magiaru necajitu din Simleu, amintimu Satmarulu. Amu potea numí si alte multe orasie, in cari nu se afla càte unu atare monstru care pentru aceea, cà cineva-'si invétia si limb'a materna, se védia batjocoritu simtiulu propriu alu natiunei unguresci. Atare omu e coptu pentru cas'a nebuniloru din Lipotmezö si pe dreptu ne miramu, cum de'lu lasa liberu. Dar pàna acolo amu fi ajunsu noi romanii in Ungari'a, cá prin invetiarea limbei nóstre materne, ungurulu se se simtia vetamatu?

Daca in adeveru astfeliu stà lucrulu, atunci trebue se invidiamu sórtea bosniaciloru, bulgariloru, ba inca si a zulu-kafferiloru, pe cari nime nu'i persecutédia pentru aceea, cà nu voiescu se'si uite limb'a materna.

In urma mai insemnamu:

1. Cumcà civilisatiunea secolului nostru, dupa egal'a indreptatire religionaria, ori si unde, inca si intre natiunile semi-barbare, pretinde si validitédia nu numai umanismulu, ci si libertatea nationale si din acésta causa astfeliu de agitari tradatóre de furi'a órba nutrita in contra ori-carei alte natiuni, compromitu patri'a inaintea strainiloru culti.

2. Cumcà nu tulburatori nationali platiti atîtia in patri'a nóstra teciunele neintielegerei si urei, ci unii nebuni nelinistiti si iubitori de cérta, cari sémana cu „civele magiaru din Simleu."

3. Cumcà noi pe agitatoriu si scopulu lui nobilu (?) — ilu cunóscemu destulu de bine; inse promovatorii binelui si sórtei gimnasiului, aru gresí fórte si aru face unu pecatu de mórte in contra loru si a interessului orasiului, daca s'ar lasá a fi influintiati de fia-ce trasu inpinsu, cà-ci ar instrainá junimea romana dela gimnasiu si apoi, nu scimu cum s'ar inplea classele cu tinerimea magiara si israelita din Simleu. Atunci gimnasiulu de siguru ar ajunge la sórtea de mai inainte, spre marea indestulire a „civelui magiaru din Simleu," care apara cu atàta zelotipia simtiulu propriu alu natiunei.

Mai multi romani inteligenti bisericani si mireni din Selagiu.

Dare de class'a III.

(J. P. J.) In class'a acésta platescu dare: arendatorii, fabricantii, industriarii, afara de aceia cari lucra fàra comu*), séu cei cari locuiescu in comune mari si mici si lucra cu fetiori de bolta. Totu in acésta classe vinu si bancherii, negutiatorii, farmacistii, redactorii, cu unu cuventu, orice ocupatiune care aduce venitu.

La mesurarea darei pe venitu classea III se ia de base venitulu curatu remasu din venitulu brutu, dupa subtragerea speseloru portate cu ducerea afaceriloru (affaire); acelu venitu se ia pe 3 ani si dupa fia-care 100 fl. se platescu 10 fl. v. a. Pentru casulu inse candu afacerea nu ar esistá de 3 ani, atunci va serví de basa venitulu curatu de pe acela timpu.

Constatarea venitului curatu se face prin fassiuni; aceste fassiuni se espunu in timpu anumitu in localu publicu, cá se le védia ori-cine si facéndu'si observarile se le presente la oficiulu de inposite, care apoi iau la revisiune cólele si si fassiunile, apoi se apuca si unde in fassiune venitulu e aretatu prea micu dupa aloru parere, intregescu venitulu cum le vine la socotéla, pe 20 ilu facu dreptu 120, pe 40 dreptu 200 fl. v. a. etc. Listele asia intregite le remitu la primari'a comunale, respective notariatului recte subnotariatului, cu ordinu de a'lu publicá si in optu dile a'lu remite la oficiulu de dare.

La diu'a pusa o comissiune numita pentru „mesurarea contributiunei" ia listele dela inceputu, le pertractédia in fati'a celoru interessati. Lànga acésta comissiune fia-care comuna isi tramite càte 2 barbati de incredere, pe cari onorat'a comissiune i asiédia in loculu unde stà matur'a, langa usia. Comissiunea e compusa din inspectorulu séu subinspectorulu de dare cá presiedinte, 1 referentu, 3 cetatieni cà pricepetori, toti cu votu decisivu, si apoi dupa inpregiurari 2 séu 3 cancelisti.

Trebue se insemnu, cà presiedintele este de regula omu versatu in resortulu seu, inse totu invétia si acum la limb'a ungurésca. Referentulu e unguru séu ungurisatu, fàra multa praxe finantiala, dara minunatu de gura. Cei 3 membrii cetatieni, ómeni buni, cari nu sunt invetiati a face nici bine nici reu, si cá se nu se espuna, mai bine tacu si urmédia proverbulu patriarchalu „tacerea i cá mierea". Membrii de incredere tramisi din partea comuneloru cu diurna, cá se apere dreptatea, vediendu-se acolo, intre „domni", nici nu mai sciu pe ce lume se afla, éra din lucru ce le stà de inainte, inca nu pricepu nimicu.

Domnulu referentu are mai multu de lucru, cà-ci trebue se se terguésca cu bietii industriari de tóta categori'a, de aceea dlui se si sbuciuma si svércolesce dandu din mani, din capu, mai baténdu si cu petiorulu si nu lasa nimicu, sub cuventu, cà unulu e prea bine inbracatu, unulu e grasu si frumosu, altulu are stare buna si are cu ce plati.

La acésta comissiune mai figuredia inca cá chiamati si notarii comuneloru. Trebue se se mire omulu, cà de abia se afla intre toti càte unu omu petrunsu de mil'a de-apropelui; cuventulu lui ce are crediementu, ar decide mai de multe-ori asupra spoliatiunei locuitoriloru si ar usiorá sórtea bietului omu. Ba am observatu, cà unii sunt denuntianti aprigi si cu atàta rigóre isi pórta acésta meseria, in càtu déca ar fi organele statului cu „dreptate" càtra ei, li s'ar cuvení se'i recomande la ministeriu pentru a fi decorati cu ceva cruciulitia.

Se ne inchipuimu cà ne aflamu, de ex. in sal'a comitatului T. A. si se audimu cum tractédia onorabil'a comissiune cu contribuabilii.

La ordine este darea de venitu a unui saténu romanu cu stare buna, care din intemplare vendea in comun'a lui sare, tabacu, mai apoi lumine si lemnusie (catranitia, puciósa), omu curatielu, si nu facea acelu negotiu pentru nu sciu ce castigu, ci singuru numai din rivalitate, pentru a taia calea jidanului.

— Patruspredíece — 14 — fl. v. a. se dai pentru castigu, dice referentulu, satulu vostru i mare, are 1000 suflete, indestulatu esci?

— Nu pociu primi mari'a ta atàta sarcina asupra mea; eu nu am nici unu venitu, singuru necasulu celu suferiu este castigulu meu. In anulu trecutu am datu 4 fl. si daca e asia, i voiu plati si pre anulu venitoriu.

— Tu dici cà nu ai venitu; se vede, cà esci grasu, frumosu si inbracatu cá nici unulu de ai vostri, ha, ha, ha!

— Si apoi mari'a ta*) nu socotesci intru nimicu calile grele desfundate in tempu de iérna, tina pàna in carembu, dealuri mari, unde de abia esi cu 4 si 6 boi ai miei?

— Chiaru cu atàta-i mai multu venitulu teu, decàtu alu jidovului, cà tu nu platesci carausia, nici chiria de casa; daca esci indestulatu, e bine, daca nu, nu mai intendemu vorba, ai de unde plati, ai stare buna, pe tiéra nu potemu se o pagubimu.

— Presiedintele: Onorata comissiune, eu aflu cà omulu are dreptate. daca cere se i se reduca acei 14 fl. cunoscu si crangurile intre cari e asiediatu satulu loru. Ce diceti d-loru membri?

— Membrii: facu din capu: „az ugy van" (e asia).

— Referentulu: Eu sustînu sum'a propusa de 14 fl. v. a., éra tu omule daca nu-ti place, se reclami in tempu de 8 dile; eu inca voiu insinuá recursu. Asiai, ce diceti cei ce sunteti barbati de incredere?

— Cum sciti Mari'a vóstra, asia se faceti; noi nu nu ne potemu mestecá, cà nu scimu treb'a d-vóstra.

— Iszak Sonderbarstein, dta ai in comuna N. Greislerei, dara se vede cà ai copii si traiesci cu greu, vrei se platesci 20 fl.? (Jidanulu cá mai practicu, se presenta sdremtiosu, nespalatu si negrigitu.) Te invoiesci sau nu? si ce ai se dici in contra?

— Kerem Nagysagos Ur! traiescu in mare saracia, étame stramtiosu si nacajitu, se me lasati cu 5 fl. v. a.

— Se'lu lasamu, cà i nacajitu, se-lu iertamu la 8 fl. si apoi va fi bine, ce diceti d-loru membri?

— Membrii: „Hát legyen" (d'apoi se fia).

— Indestulatu esci, ce dici? intreba de nou referentulu.

— Trebue se fiu indestulatu, cà si de asiu recurge, totu D-vóstra decideti si preste recursu.

— Referentulu: No, ennek van életbeli praxisa. (Acesta e omu practicu).

Poftimu acum, de ce folosu e constitutia, pentru ce atàti ómeni alesi si denumiti, pentru ce banii prapaditi pe diurne, de ce tempulu scumpu pierdutu? Totu potea ispravi dlu referentu, si inca mai usioru, cà nu'lu incurcà nimenea, totu pe voi'a lui se face, fia bine, fia reu. Ce are dlui cu bietii industriari, cà voru remanea cersitori, si maine, poimaine voru emigrá in Romani'a séu Americ'a, spre rusînea gubernului? Bine cà dlui e „domnu" cu plata buna, apoi pre ceilalti ducai; candu se voru duce toti, dlui inca va luá calea; séu dóra, nici nu se voru duce toti, pàna mai e elu in viétia.

Omulu asupritu mai face apelatiune la „comissiunea pentru reclamatii", ce se afla la resiedint'ia inspectorulu de dare; aci lauda d-lui, se ingrópa tóte pàna tómn'a. Darea se platesce si apoi daca din intemplare cererea s'ar luá in considerare, ce s'a platitu mai multu, i se numera in darea anului venitoriu.

Dreptate candu va veni imperatia ta?

---

*) Acestu terminu cu totulu neusitatu pe airea, este luatu aici in locu de sodalu (sodalis) séu cum ii dicu in Romani'a si pe la Brasiovu. pe arabesce si turcesce calfa, (kalfa, chalfa), ceea ce semnifica fetioru, june ajutatoriu, ajutoriu, (nemt. Gesell) ung. legény, segéd.) Red.

*) Pre candu titulaturile de rangu se stergu mereu din tóta Europ'a, mai pastranduse inca numai in regiunile superiori si supreme ale societatiloru omenesci, si in unele tieri nici acolo, in Ungari'a si Transilvani'a titulaturi si ranguri s'au regulatu din nou intocma cá in tierile gubernate mai despoticesce; asia s'au decretatu titulaturi, care nici nu se potu traduce in alte limbi, care nu sunt facute pe despotismu, cum nu este a nóstra. De aici vine, cà romanii dicu la toti functionarii, mici si mari, la ciocoi, la ómeni bogati etc. totu Maria Ta, cá si Domnitoriului. Red.

Dela adunarea generala a Asociatiunei transilvane etc. tinuta in Turd'a. Augustu 1880.

(Urmare si fine.)

Siedinti'a IV dela 9 Augustu.

XXXI. Presiedintele deschide siedinti'a la órele $10^1/_2$ a. m. apoi pune la ordinea dilei raportulu comissiunei de 3, alésa la p. IX, a) alu acestui processu verbalu pentru revederea si censurarea socoteleloru despre averea Asociatiunei. Referintele acestei comissiuni Dr. Jacobu Brandusianu dà cetire raportului ce se aclude la acestu processu verbalu sub H), din care se vede, cà averea efectiva a Asociatiunei pàna la acésta adunare generala este de fl. 75.947 cr. 59, éra averea Academiei de drepturi este de fl. 17.233 cr. 17, apoi constatà, cumcà s'au aflatu tóte socotelele in ordine buna si propune a se dá functionariloru dela cassa absolutoriu.

ad XXXI. Raportulu comissiunei se ia spre sciintia, éra functionariloru dela cassa li se dà absolutoriu.

XXXII. La ordinea dilei se pune raportulu comissiunei de 5, pentru esaminarea proiectului de bugetu facutu de comitetulu Asociatiunei pentru anulu 1880/81 alésa la p. IX. c) Referintele acestei comissiuni Anania Trombitiasiu dà cetirea raportului seu, ce se aclude inpreuna cu proiectulu de bugetu alu comitetului de sub Nr. 161 1880, sub y) alu acestui processu verbalu. Se ea la discussiune punctu de punctu din proiectulu comitetului si propunerile comissiunei. Comissiunea bugetara recomanda a se primí neschimbatu: 1) preliminariulu de perceptiuni proiectatu de comitetu cu sum'a de 4392 fl. 57 cr.; 2) pentru sectiunile scientifice sum'a de 800 fl.; 3) pentru procurarea de carti 100 fl.; 4) pentru prelegeri publice 100 fl.; 5) premiu lui Fl. Porcius 20 ♯ = 110 fl.; 6) 2 stipendii votate la p. XXIV d) à 60 fl. = 120 fl.; 7) positiile de sub punctele 6—17 ale preliminariului comitetului, diferite stipendii votate mai inainte cu 1130 fl.; — 8) ajutoriu pentru scól'a de fetitie din Campeni 200 fl.; 9) pentru lucrarile secretariloru conformu §. 16 si 17 din statute 300 fl.; — 10) pentru functionarii dela cassa cu 200 fl.; — 11) remuneratiunea bibliotecariului 60 fl.; — 12) Spese de cancelaria 100 fl.; — 13) pentru unu scriitoriu 150 fl.; — 14) pentru expositia comissiunea propune numai 500 fl. in locu de 742 fl. 57 cr. din preliminariu; — 15) pentru chiri'a localului 100 fl.; — 16) pentru servitoriu 120 fl.; — 17) unu premiu conformu hotarirei dela p. XXIV, c) alu acestui processu verbalu 150 fl.

ad XXXII. Adunarea primesce din punctele propuse de comissiunea bugetara 1, 2 si 3 neschimbate; postulu dela punctulu 4 ilu sterge cu totulu; punctele 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 si 13 se primescu neschimbate. Punctu 14 s'a primitu dejá la p. XX alu acestui processu verbalu, adeca sum'a de 700 fl. cá anticipatiune, sperandu-se cumcà acésta suma se va incassá din venitele expositiunei, precum s'a refundatu si dela expositi'a ce s'a arangiatu la Brasiovu. Punctele 15 si 17 se primescu neschimbate. La p. 16 se primesce propunerea din preliminariu cu sum'a de 180 fl. La propunerea lui G. Popu adunarea votédia 100 fl. ce s'a stersu la p. 4 cá ajutoriu pentru scól'a romana din Lapusiulu ungurescu.

XXXIII. Se pune la ordinea dilei raportulu comissiunei de 3, alésa la p. IX, b) pentru incassarea de tacse si inscrierea de membrii noui. Referintele comissiunei Alesandru Danciu dà cetire consemnarei, din care se vede, cumcà la acea comissiune s'au incassatu atàtu cá tacse vechi càtu si cá tacse noue si de diploma, si cá tacse ajutatóre sum'a de 1215 fl. 40 cr. si s'au inscrisu cá membri ordinari noui 80, éra cá membri pe viétia 2.

ad XXXIII. Se ia cu bucuria spre sciintia. Sum'a incassata de 1215 fl. 40 cr. se hotaresce a se predá casariului pentru a o introduce in cartile de evidentia; éra membriloru noui se decide a li se dá diplom'a in regula.

XXXIV. La ordinea dilei se pune p. 6 din programa, adeca alegerea functionariloru si a comitetului Asociatiunei pentru periodulu urmatoriu de 3 ani. Alegerile se facu conformu statuteloru cu votu secretu. Pentru cá membrii se se póta consultá si uní asupra

persóneloru alegende se suspinde siedinti'a pe 5 minute. Redeschidiendu-se siedinti'a se alege o comissiune scrutintóre in persónele: P. Cosm'a, Andreic'a si Z. Boiu.

ad XXXIV. Presiedintele comunica cumcà resultatulu alegeriloru este urmatoriulu carele se enuntia de conclusu alu adunarei generale: a) Functionarii Asociatiunei sunt: 1, presiedintele Timoteu Ciparíu; 2, vicepresiedinte Jacobu Bologa; 3, secretariu I Georgiu Baritiu; 4, secretariu II Dr. Jos. Hodosiu; 5, cassariu Constantinu Stezariu; 6, controloru Eugenu Brote; 7, archivariu Nicolau P. Petrescu.

b) membri ordinari ai comitetului:

1. Paulu Dunca; 2. Baronulu D. Ursu; 3. Elia Macelariu; 4. I. V. Russu; 5. Ioanu Popescu (professoru); 6. Jos. St. Siulutiu; 7. Dr. Ilarionu Puscariu; 8. Partene Cosma; 9. Georgiu Baritiu; 10. Zacharia Boiu; 11. B. Harsianu; 12. Visarionu Romanu. c) Membrii suplenti ai comitetului: 1. Dr. D. Barcianu; 2. Const. Stezariu; 3. Dr. Jos. Hodosiu; 4. Eug. Brote; 5. Dr. Racuciu; 6. D. Comsia.

XXXV. Se pune la ordinea dilei p. 7 din programa adeca alegerea unei comissiuni pentru verificarea processului verbalu alu siedintieloru din urma.

ad XXXV. Adunarea alege prin aclamatiune in acésta comissiune pe Dr. I. Ratiu, protopopulu Lugosianu si Anania Moldovanu toti din Turd'a.

Ne mai fiindu alte obiecte de delibaratu in acésta adunare generala, éra timpulu fiindu fórte inaintatu (la 4 óre p. m.) in urm'a carei inpregiurari fórte multi membrii s'au si departatu dela siedintia, — presiedintele multiamesce toturoru membriloru carii au alergatu pentru a participá la siedintiele acestei adunari generale si prin acésta au doveditu unu mare interessu fatia de acésta institutiune culturala, éra in specia multiamesce romaniloru din Turd'a si juru si cu deosebire comitetului de primire pentru iubirea fratiésca ce au doveditu prin primirea caldurósa a toturoru óspetiloru veniti la Turd'a. Asemenea multiamesce cetatieniloru din Turd'a de nationalitate magiara pentru primirea ospitala cu care au destinsu acésta adunare generala; — apoi declara de inchise siedintiele adunarei generale a XIX ale Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Protopopulu Lugosianu luandu indata cuventulu, respunde presiedintelui in numele toturoru romaniloru din Turd'a si juru in terminii cei mai caldurosi multiamindu atàtu comitetului Asociatiunei, càtu si toturoru membriloru veniti la Turd'a, ce le-a procuratu Turdeniloru o rara di de serbatóre prin aceea, cà Asociatiunea transilvane si-a tînutu in acestu anu adunarea sa generala la Turd'a.

Turd'a, 9 Augustu c. n. 1880.

Secretariu ad hoc:
Dr. A. P. Alessi m. p.

Protocólele din siedinti'a II, III si IV s'au verificatu prin subscrisii: Turd'a in 9/9 1880. Jacobu Lugosianu m. p., v. protopopu. Anania Moldovanu m. p., advocatu. Dr. Ratiu m. p.

Corespondentie particularie ale „Observatoriului".

Unu respunsu venitu din Selagiu cu dat'a 14 Sept. a. c., relativu la polemi'a dlui Clemente Popu publicata in Nr. 67 alu „Observatoriului".

Acelu respunsu este de 1 cóla intréga, scrisa desu. Din totu lungulu coprinsu amu potutu culege atàta, cà urgi'a din comun'a Bredu fu causata nu din partea protopopului, cu care parochulu betranu a traitu vreo 40 de ani in pace, ci din caus'a temperamentului colericu alu tinerului preotu Clemente, carele a statu cu totu adinsulu, cá docentele calificatu Todoru Murasianu se fia destituitu si in loculu lui se fia pusu celalaltu fiiu alu parochului, anume Vasilie, despre care inse se dice, cà n'are nici-o calificatiune, nu scie nimicu, din care causa a trebuitu se demissionedie.

Insusi dn. corespondente ne spune, cà acelea cause si insulte personali voru fi pertractate càtu mai curendu la tribunalulu eclesiasticu, sau la celu civile. Cu atàtu mai virtosu ve rogamu, cá se curmati dara ori-ce polemii personali ulterióre in publicitate. Ati schimbatu in „Gazet'a Trans." vreo patru atacuri, alu 5-lea in „Obs." Atàta inca fu preste mesura multu; cà-ci repetimu si acilea ceea ce amu mai observatu de càteva-ori: dissensiuni de acelea locali, din caus'a càte unui dascalenciu ignorantu, nu potu interessá pe nimeni in publiculu celu mare; si e pecatu de spatiulu ce se perde cu secaturi de acelea, care'si au loculu loru inaintea auctoritatiloru competente. Ar fi cu totulu altu-ceva, candu ar stá in jocu existenti'a si viitoriulu vreunei diecese intregi, alu vreunei tieri ori parti de tiéra, alu vreunui institutu publicu, sau ori-care alta institutiune omenésca de interessu comunu, dela tînut'a unoru persóne singuratice.

Sciri diverse.

— (Amanare.) Adunarea gener. a desp. III alu Asoc. trans., anuntiata pe mane, se amana pàna de mane intr'o septemana (10 Oct. 28 Sept.)

Comitetulu.

— (Confiscare de diariu.) Alalta-eri in 30/18 Sept. diariulu clericale „Telegrafulu romanu" Nr. 110 a fostu confiscatu, nu din partea procurorului de statu, Dómne feresce, ci din partea propriei (!?!) sale redactiuni, dupace se inpartisera exemplariele pe la abonatii din locu si o parte se si dedese la posta. Caus'a confiscarei, se dice, cà s'ar fi descoperitu in foisiór'a continuata dela Nr, 103 plina de balacarii si mascari aruncate chiaru si asupra capului bisericescu. Se mai spune, cà in acelasiu Nr. 110 blasianii sunt insultati din nou (acum póte a sut'a óra) cá ómeni ignoranti si totuodata „iesuiti."

Inainte cu vreo càteva septemani se mai nimicise unu Nr. din acea fóia clericale. Ómenii intréba, cà cine pórta spesele tipariului si ale chartiei la Nrii nimiciti dintr'unu diariu, care este proprietatea archidiecesei.

— (Necrologu.) In 18 l. c. a repaosatu in Siur'a-mica parochulu gr. cat. Chirila Margineanu in etate abia de 34 ani, lasandu in urm'a sa pe neconsolabil'a sa soçia si pe unu pruncu minorénu. Se'i fia tierin'a usióra!

— (Prelegeri publice in limb'a francesa.) Cu deosebita placere facemu cunoscutu onor. nostrii cetitori de ambe secsele din orasiu, cà d-n'a Marthe Abbadie, distins'a professóra de limb'a si literatur'a francesa, in urm'a amicabileloru invitari si provocari primite din diferite parti, a consimtitu a tînea unu ciclu de prelegeri publice pentru dómne si domni, in tóte dominecile dela 3—5 óre p. m.

D-n'a Abbadie isi va tînea prelegerile sale publice, in propriulu seu salonu din strad'a Cisnadiei Nr. 28, vorbindu despre classicii francesi si opurile loru.

Bilete de abonamentu à 2 fl. 50 cr. v. a. pentru 6 prelegeri se potu avea de pe acuma numai la librari'a A. Schmiedecke in orasiu, éra pretiulu de intrare pentru o persóna este ficsatu cu 50 cr.

Prim'a prelegere va avea locu Domineca in 3 Octobre st. n. in care di d-n'a professóra va vorbí despre Molière si cap-d'operele sale.

Din partene salutamu si felicitamu pe d-n'a Abbadie pentru acésta frumósa intreprindere a sa, i dorimu successu completu si nu ne indoimu cà, damele si domnii nostrii cunoscétori de limb'a francesa se voru grabí a usá de ocasiunea ce li se ofere, de a se instruí audindu vorbindu frantiosesce pe o veritabila si interessanta parisiana, care precum aflamu, apartîne classei mai inalte a societatiei, a facutu mari caletorii, cunósce mai multe limbi orientale si se bucura de o educatiune scientifica superióra. La revedere deci in salonulu d-nei Abbadie, in numeru càtu se póte mai mare.

— (Esamenulu la scól'a preparandiala de fete din Aradu.) La acestu esamenu s'au presentatu 21 eleve, dintre care 5 inse din cursulu alu III, 8 din alu II, éra restulu de 8 din cursulu I. Resultatulu esamenului a fostu càtu se póte mai multiumitoriu, constatandu-se unu progressu inbucuratoriu atàtu in privinti'a cunoscintieloru scientifice ale eleveloru, càtu si in lucrulu de mana, care erá representatu prin o multime de obiecte, care de care mai frumosu si mai cu gustu lucrate, asia, cà voru potea figurá càtu de bine la ori-care espositiune nationala.

Felicitamu din sufletu pe bravele si zelósele eleve pentru resultatulu obtînutu, care este cea mai dulce si pretiósa satisfactiune a parintelui loru sufletescu neobositulu episcopu alu Aradului, Ilustritatea sa parintele Joanu Metianu, intemeietoriulu acelei scóle preparandiale pentru fete, a caroru crescere a fostu si mai este inca neglesa in modu neresponsabilu, din partea unoru autoritati bisericesci, a caroru chiamare sublima este in prim'a linia instructiunea poporeniloru de ambe secsele, éra nu intrigele meschine si politic'a militanta a egoismului esclusivistu si a unei ambitiuni corupte si corupatóre, ce nu are nimicu comunu cu nobil'a ambitiune a apostolatului evangelicu.

Fia cá in curendu, precum speramu, se potemu comunicá cetitoriloru nostrii, cà gratia neobositeloru staruintie ale multu meritatului episcopu Joanu Metianu, dieces'a Aradului se va potea mandri, cà are prim'a scóla centrala de fete in Aradu. Dupa fructe se cunósce pomulu, éra omulu dupa faptele sale, dupa care va fi si judecatu de contimporani si bine-cuventatu séu condamnatu de posteritate.

Bibliografia.

Au apparutu si se afla de vendiare pe la librarii: „Anticritic'a" brosiurei anonime publicate asupra celoru doue Congresse nationali bisericesci din 1873 si 1874.

De mai multi deputati ai maioritatiei congresseloru dela 1873 si 1874. Sibiiu, tipografi'a lui S. Filtsch (W. Krafft) 8-vo mare, 41 pagine. Pretiulu 25 cr. v. a.

Coprinsulu: Introductiune. I. Caus'a iritarei si a resbunarei dupa mórtea mitropolitului Andreiu br. de Siaguna. — Inca si alte cause. II. Doctrinele pamfletului din Sibiiu: pentru nesupunere si rebeliune contra auctoritatiloru bisericesci legitime. Propagare de servilismu, care se apropia de idololatria. — Metropolitulu Siaguna cá nationalistu si politicu. — III. Despre persónele insultate. Ivacicoviciu. Popasu. Romanu. Metianu. J. Hannia. El. Macelariu. Jac. Bologa. Vinc. Babesiu. Membrii familiei Mocioni. Brasiovenii cu professorii loru si mai in scurtu, toti membrii din maioritatea congresseloru electorale, numiti si nenumiti. Toti càti au cititu atàtu polemi'a minoritatiei tiparita la Closius in a. 1875 pe vreo 9 cóle, càtu si apologi'a apparuta acuma, ne asigura, cà pre càtu este cea de antaiu passionata si resbunatóre, pre atàtu acésta e scrisa cu multa demnitate si moderatiune.

— Ori-ce carti romanesci, de care se afla anuntiate atàtu in catalógele librariloru din Sibiiu, càtu si cele insemnate in „Observatoriulu" Nr. 72 se afla si in Orasci'a (Szászváros) la dn. tipografu si librariu Fr. Schaeser.

Abonamentu nou la „Observatoriulu".

Prin acésta se deschide abonamentu nou pe triluniulu Octobre — Decembre a. c. si anume:

cu 2 fl. v. a. in laintrulu monarchiei,
cu 2 fl. 50 cr. séu 6 franci in strainetate.

Acei p. t. domni abonati alu caroru abonamentu espira cu ultim'a Septembre st. v. sunt rogati a'si reinnoi abonamentulu de timpuriu, pentru cá se nu sufere intrerupere in espedarea diariului.

Bani de abonamentu se transmitu mai usioru si mai siguru prin asemnatiuni postale (mandate) de a dreptulu la: „Observatoriulu" in Sibiiu.

Esemplarie complete mai avemu numai dela 1/13 Juliu a. c.

Conditiunile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariului.

Redactiunea.

Nr. 2809 / 1880. (33) 3—3

Concursu.

Pentru ocuparea postului de inspectoru silvanale la padurile fonduriloru archidiecesane greco-cath. din Blasiu se publica prin acésta concursu pàna la **31 Octobre** a. c. cu salariu anuale, care de-ocamdata se statoresce in suma de 800 fl. v. a. solvinda in rate lunarie decursive.

Cei ce dorescu se obtîna acestu postu, voru avea se documentedie pàna la terminulu prefiptu, cumcà sciu deplinu limb'a romana si au cunoscinti'a si celorulalte limbi din patria, apoi cà au cunoscintiele prescrise din silvicultura, precum si calificatiunea receruta dela forestierii din tempulu presente, si pentru mesurarea si maparea padurilor.

Datu din Siedinti'a Consistoriului metropolitanu greco-catholicu din Alb'a-Juli'a tinuta in Blasiu la 14 Septembre 1880.

Pentru cei ce patimescu de pieptu si plumani.

Wilhelm's
Allopu de plante Schneeberg
alu lui
Francisou Wilhelm, farmacistu in
Neunkirchen (Austri'a de josu.)

In decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare fortia vindecatóre si usiuratóre pentru morburile organeloru de respiratiune, pentru catarele gûtlejului si alu bronchieloru, tuse spasmotica, ragusiéla, multe alte suferintie ale gûtului si ale plumaniloru.

Fórte de recomandatu este acestu sucu cá preservativu pe tempuri neguróse si aspre.

Fiindu de unu gustu placutu, elu este folositoru pentru copii si o necessitate pentru ómenii cari sufere de plumani; éra pentru cantareti si oratori in contra vocei inflorate, séu chiaru in contra ragusielei, elu este unu mijlocu nedispensabilu. — Numeróse ateste probésa cele afirmate mai susu.

Se afla de vendiare in sticle à 1 fl. 25 cr. in **Sibiiu** la d-nii **Fried. Thallmayer** si **I. B. Misselbacher sen.**

Onoratulu publicu se céra totudeauna specialu Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg, fiindu-cà acesta se produce singuru numai de mine, si de órece fabricatele puse la vendiare subt firm'a Iulius Bittner Allopu de plante Schneeberg, sunt nisce imitatiuni nedemne, asupra caroru atragu deosebit'a atentiune a publicului cumperatoriu. (2) 19—25

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**